

ДЕБАТЪТ СЛЕД БЯЛАТА КНИГА ЗА БЪДЕЩЕТО НА ЕС – ОЧАКВАНИЯ И РЕЗУЛТАТИ

Моника Моралийска*

Увод

Референдумът за Brexit и многобройните събития и кризи в ЕС предизвикаха разговори за бъдещето на европейския проект, особено в навечерието на 60-та годишнина от Римските договори, които се пренесоха от националните столици в институциите на ЕС. На 1 март 2017 г. председателят на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер представи *Бяла книга за бъдещето на Европа. Размисли и сценарии за ЕС27 до 2025 г.*, очертаваща пет сценария за бъдещето на ЕС27 до 2025 г., включващи различни варианти за развитие и нива на интеграция на Съюза.

Въпросът с бъдещото развитие на ЕС и пътят, по който Съюзът трябва да поеме, е с дългосрочен характер и съвсем не е нов, но става все по-актуален. Целта на Бялата книга е да насърчи дискусиата за бъдещето на ЕС27. Подобно обсъждане, с по-задълбочен и детайлен анализ, е много необходимо, защото най-често разговорите за бъдещето на Европа се свеждат до избор между само две възможности – за повече или за по-малко Европа, или най-общо – за федерализъм или междуправителствено сътрудничество [2]. Ситуацията на практика е по-сложна, поради което бяха предложени няколко варианта, едновременно различаващи и припокриващи се.

Настоящата статия разглежда предимствата и недостатъците на петте предложения в Бялата книга за развитието на ЕС, като анализира дали те са предизвикали реакция, кои са техните привърженици като обществени играчи и сред държавите членки. Той трябва да отговори на въпроса дали Бялата книга е постигнала целта си да предизвика дебат, който да доведе до идеи, предложения, и в крайна сметка – до консенсус за бъдещето на Съюза. За постигането на горната цел се изпълняват следните задачи: 1. Анализ на петте сценария от гледна точка на степента на интеграция, която предвиждат и очакваните последици от тях. 2. Изследване на гледните точки към Бялата книга на различните заинтересовани страни. 3. Изследване на отзвук от Бялата книга в различни държави членки.

* Моника Моралийска – Иванова, доктор по икономика, главен асистент, катедра "Международни икономически отношения и бизнес", УНСС, email: monika_moraliyska@abv.bg

Подобни изследвания не са намират до този момент, не са известни такива в България. Очакването е докладът да допринесе за този дебат в страната и за определянето на най-удачния за България сценарий за развитие на интеграцията, който да защитаваме в Съюза. Публикацията е предназначена за широк кръг от читатели – икономисти, политолози, експерти по европейска интеграция. Ограниченията са свързани с непрекъснатото обновяване на информацията, както и с очакването за засилване на дискусиата за бъдещето на ЕС на европейско и национално равнище, особено с приближаването на българското председателство на Съвета на ЕС. Методологията включва анализ и синтез, индукция и дедукция и др.

Съдържание на Бялата книга

Бялата книга представя пет сценария за бъдещето на ЕС през 2025 г. Те включват три по-крайни варианта и два по-умерени. Сценариите показват различни нива на амбиция за сътрудничество в хетерогенна група от 27 държави. Този отворен подход е подходящ за ситуация, където нито един вариант не би могъл да намери лесно единодушна подкрепа от държавите членки, каквато е тази в ЕС.

Първите сценарии са: сценарий за продължаване по същия начин (Сценарий 1), който предполага запазване на постигнато до момента по отношение на европейската интеграция; сценарий за вариант на един по-слаб ЕС, който се съсредоточава единствено върху единния пазар (Сценарий 2); сценарий в другата крайност, олицетворяващ федералистката визия за ЕС, наречена "да вършим много повече заедно" (Сценарий 5).

Двата междинни варианта, които вместо компромисно, изглеждат най-противоречиви, и по които най-трудно би се постигал консенсус от държавите-членки, са сценарият за диференцирана или многоскоростна интеграция – "Тези, които искат повече, правят повече" (Сценарий 3) и сценарият за по-малко всеобхватен, но в същото време по-амбициозен съюз: "Да правим по-малко, но по-ефективно" (Сценарий 4).

Бялата книга дава насоки, предлага варианти, а не детайли и технически подробности как би могъл или трябва да се развива Съюза. Целта на различните сценарии е да очертаят последиците за различните области на политиката и за гражданите, като включват и конкретни примери. Тя отбелязва началото на дебата и беше последвана от пет документа, концентрирани върху различни политики на ЕС [3].

Ще разгледаме какво най-общо предвиждат отделните сценарии.

Първият сценарий включва продължаване на функционирането на ЕС по досегашния начин, което предполага по-нататъшни усилия за укрепване на единния пазар и за сключване на международни търговски споразумения.

Вариантът също предполага постепенно задълбочаване на функционирането на еврозоната, засилено сътрудничество за управление на външните граници, координация по въпросите на сигурността и стъпки за създаване на обща система за предоставяне на убежище. Като цяло се очаква този сценарий да продължи да дава определени резултати, но вземането на решения би останало сложно, а оттам произтича запазването на пропастта между очакванията и капацитета те да бъдат реализирани.

Вторият вариант, наречен "Нищо освен единния пазар", предполага да продължи укрепването на единния пазар на стоки и капитали, но се очаква, че стандартите за тяхното предоставяне ще продължават да се различават, а свободното движение на хора и услуги ще продължава да не е напълно гарантирано. Сътрудничеството в еврозоната ще бъде ограничено, ще продължи да липсва единна политика за миграцията и убежището, а координацията по отношение на сигурността ще е най-вече на двустранна основа, като ще има и по-систематичен контрол на вътрешните граници. Сътрудничеството в отбраната ще остане на същото равнище, и по-вероятно все повече външнополитически въпроси да се разглеждат двустранно. Бюджетът на ЕС ще бъде пренасочен към финансиране на ключови функции, необходими за единния пазар. Вземането на решения ще бъде по-лесно за разбиране, но с ограничен капацитет за колективно действие, а общите проблеми все по-често ще бъдат решавани двустранно.

В третия сценарий ("Тези, които искат повече, правят повече") е засилен единният пазар и ЕС води преговори и сключва прогресивни търговски споразумения. В останалите области този вариант е същият като първият, с разликата, че има група държави, които правят и се интегрират повече, възползвайки се от възможността за т.нар. "засилено сътрудничество". Така например, подобно на първия сценарий, постепенно напредва функционирането на еврозоната, но има група държави членки, които задълбочават сътрудничеството си, напр. в областта на данъчното облагане и социалните стандарти. Същото е в сферата на Шенген, сигурността и миграцията, които продължават бавно да се развиват, но има група от държави, които задълбочават сътрудничеството си по въпросите на сигурността и правосъдието. В областта на външната политика и отбрана е същото като в първия вариант, но има група страни, които задълбочават сътрудничеството си в областта на отбраната, като се съсредоточават върху военната координация и съвместното оборудване. Бюджетът на ЕС е подобен на този в първия сценарий, но има и допълнителен, който се осигурява от някои държави членки за областите, в които те искат да направят повече. Очаква се работата на ЕС да продължи да води до положителни резултати, но някои страни/групи постигат повече в някои области. Вземането на решения става по-сложно.

При *четвъртия сценарий* ("Правене на по-малко, но по-ефективно") са налице общи стандарти, които са минимални, но прилагането им се засилва в областите, регулирани на равнище ЕС. Търговската политика продължава да се разглежда изключително на равнище ЕС. Предвиждат се няколко стъпки за консолидиране на еврозоната и гарантиране на нейната стабилност. ЕС27 прави по-малко в областите на заетостта и социалната политика. Съществува системно сътрудничество по трансграничното управление, политиките в областта на убежището и борбата с тероризма. В областта на външната политика ЕС говори с един глас, създава се Европейски отбранителен съюз, а бюджетът на ЕС е значително преработен, за да отговаря на новите приоритети. Необходимо е първоначално да се постигне съгласие за приоритетни задачи, но веднъж определени, вземането на решения може да се улесни. ЕС може да действа по-бързо и по-решително, когато му е отредена по-голяма роля.

Петият сценарий ("Много повече заедно") е най-амбициозен. Той включва укрепването на единния пазар чрез хармонизиране на стандартите и по-решителното им прилагане. Търговията се разглежда изключително на равнище ЕС. Постига се икономически, финансов и фискален съюз, както е предвидено в доклада на Петимата председатели от 2015 г. (Европейска комисия, 2015). Подобно на четвъртия сценарий е предвидено систематично сътрудничество по управлението на границите, както и в областта на убежището и борбата с тероризма. ЕС говори с един глас по всички външнополитически въпроси, и трябва да създаде Европейски отбранителен съюз. Бюджетът на ЕС е значително модернизирани и увеличен, подкрепен със собствени ресурси от държавите членки. Вземането на решения обаче е по-бързо и прилагането им е все по-решително. Възниква въпросът за по-голяма отчетност от ЕС, поради факта, че той е иззел повече правомощия от държавите членки.

Анализ на сценариите и оценка на дебата по тях

Следващата задача на изследването е да разгледа основните съображения и последици при всеки сценарий, от гледна точка на степента на интеграция, която предвиждат, както и да преценим кой от тях е предизвикал най-много дискусии и коментари. Техният анализ, като първа задача на настоящото изследване, ще допринесе за по-дълбоко разбиране и ориентация в настоящата ситуация на избор, пред който е изправен ЕС, както за изследващите темата, така и за вземащите решения в областта.

Макар, че *първият сценарий* предполага "продължаване" на съществуването на ЕС както досега, което по-скоро е нереализуемо, имайки предвид настоящите проблеми, пред които Съюзът е поставен, той не означава

просто придържане към статуквото. Предвижда се постепенен напредък на европейската интеграция в различни области, напр. единния пазар или предприемането на постепенни промени в бюджета на ЕС.

Недостатъкът на този сценарий е, че той не предвижда ясно определен механизъм за управление и решаване на споровете, което би представлявало предизвикателство пред единството на ЕС, още повече, че ще има неяснота сред гражданите какво точно могат да очакват от него. Бялата книга отбелязва, че при този вариант пропастта между очакванията на гражданите към ЕС и капацитета му за задоволяване на тези очаквания ще продължи да нараства, което ще допринесе за нарастване на неговата уязвимост.

Този вариант като че ли е сред най-малко приемливите и вероятните, имайки предвид кризите в ЕС и застоя, в който Съюза е изпаднал по отношение на интеграционното си развитие. Както беше отбелязано на Четвъртата научна конференция "Преосмисляне на Европейския съюз" на Катедра "Европеистика" на СУ "Св. Климент Охридски" и Фондация "Ханс Зайдел" през м. май 2017 г., първият сценарий е несъстоятелен, защото Бялата книга нямаше да съществува, ако ЕС беше в състояние да продължи да функционира в настоящия си вид (Ghebrea, 2017). На практика предложението, което представлява продължаване на настоящето, което не е приемливо за никого и не води до развитие, няма никакъв смисъл и значение.

Най-малко амбициозен по отношение на интеграцията е *вторият сценарий*, който включва единствено единния пазар. Неговото налагане би означавало с течение на времето ЕС да отслаби своята роля, значимост и функции, в резултат от установяването на някои политики на национално или двустранно равнище между страните членки, вместо общи такива (напр. Шенген), или разпокъсано външно представителство на страните вместо съюзно такова. Реформираният и вероятно по-малък бюджет би стимулирал в много по-малка степен икономическото сближаване между страните, а и вероятно да бъде съпътствано и с по-ограничено сътрудничество в много други политики, което в крайна сметка би довело до разширяване на икономическите различия между държавите членки вместо стесняване.

Като цяло този сценарий не изглежда много привлекателен, под съмнение е и неговата приложимост. Прилагането на втория сценарий може да е доста трудно, защото би било сложно да се определят границите на политическите инициативи и законодателството, което попада в обхвата на единния пазар и тези извън него. Това особено силно важи за области като услугите, където единният пазар изисква, например, общи правила за прилагане на професионалните квалификации, за да може да има свободна търговия. В самата Бяла книга се намеква, че свободното движение на услуги може да не бъде напълно гарантирано. По подобен начин ще бъде трудно и развитието на свободния пазар на капитали, защото съществуват въпроси,

които са дълбоко вкоренени в структурите на финансовите пазари на държавите членки или в тяхното законодателство (например правата на несъстоятелност).

Подобни аргументи се дават и за развитието на единния цифров пазар, където също има все по-голяма необходимост от общ подход, особено по отношение на подкрепата за изграждането на инфраструктура в държавите членки или за защита на правата на потребителите. Има вероятност, ако сътрудничеството в тази област намалее, да бъде възпрепятствано по-нататъшното развитие на единния цифров пазар. За да функционира, европейският вътрешен пазар се нуждае от силни институции и особено от обща политика в областта на конкуренцията. Друг аргумент против възприемането на подобен сценарий е фактът, че той би противоречал на общественото мнение в ЕС, което ясно показва подкрепа за общи политики на съюзно равнище в определени области, например в тази на миграцията и убежището, както и в борбата с тероризма (Евробарометър, 2017).

Изложението на настоящото изследване включва и сравнителен анализ, който представя гледните точки към Бялата книга от страна на различните заинтересовани страни, както и отзвук за документа в различните държави членки. Подобно представяне допринася за изграждане на цялостна представа за настоящите нагласи към задълбочаване на интеграцията в ЕС сред отделните му членове и обществени среди.

Като цяло страните от Бенелюкс подкрепиха силно по-нататъшното укрепване на единния пазар, като подчертаха значимостта на "четирите свободи, единния пазар", но включиха като цели и "социалната пазарна икономика" и "силната и конкурентоспособна еврозона", т.е. за тях планът минимум не е достатъчен, а по-скоро определят необходимостта ЕС да действа категорично и по въпросите, в които има добавена стойност от вземането на решения на съюзно равнище (Michel Ch., Prime Minister of Belgium, 2017). Тези три страни, подобно на Германия, Франция, Италия и Испания, одобряват идеята за Европа на много скорости, в която някои страни биха могли да преминат към по-дълбока интеграция, дори ако други не искат да я последват (вж. следващия сценарий), което е много повече от единния пазар.

Европейският център на работодателите и предприятията, предоставящи обществени услуги и услуги от общ интерес, излезе със свое, нестандартно становище относно Бялата книга за бъдещето на Европа. Те смятат, че бъдещето на ЕС трябва да се основава на комбинация от три от сценариите, представени от Европейската комисия, като те се прилагат в различни области на политиката. "Продължаването по същия начин" следва да се прилага при някои конкретни политически инициативи, като стратегиите на ЕС за кръговата икономика и мобилността с ниски въглеродни емисии, които са приоритетни за всички държави членки. Сценарият "Да правим по-малко,

но по-ефективно" трябва да се прилага в ключови стратегически области като енергийния съюз или единния цифров пазар. Този сценарий може да функционира добре при секторните политики (например в областта на климата и енергетиката), като остави повече гъвкавост на държавите членки, регионалните и местните власти. Вариантът "Да правим много повече заедно" трябва да се прилага, за да отговори на ключовите предизвикателства, изискващи трансгранично сътрудничество, като например интеграцията на бежанците, фискалната политика, ограничен набор от социални политики, политиката на сближаване и бюджета на ЕС. При всички случаи обаче институциите на ЕС следва да спазват стриктно принципа на субсидиарност и да не предприемат действия (с изключение на областите, попадащи в изключителната ѝ компетентност), ако на национално, регионално или местно равнище проблемът може да се реши по-ефективно (СЕЕР, 2017).

Третият сценарий ("Тези, които искат да направят повече, правят повече") е най-противоречивият и той наистина спомогна за това Бялата книга да предизвика дебат за бъдещето на ЕС. Той предвижда различни групи страни да се интегрират в ЕС по различно време и в различни области на политиката.

На практика този вариант вече съществува (и се прилага в някои области, например по отношение на единната валута и Шенген), на основата на възможността държавите членки да се интегрират по-тясно, прилагайки т.нар. "засилено сътрудничество" (ДЕС, ДФЕС). Чл. 20 от ДЕС и чл. 326-334 от ДФЕС предвиждат процедура, при която група от държави членки на ЕС (най-малко девет на брой) има право да предприеме мерки за задълбочаване на интеграцията или сътрудничеството в определена област. Подобреното сътрудничество дава възможност за интеграция при различни скорости, а също и към различни цели (в рамките на Договорите на ЕС). Предимството на този подход е, че чрез нея може да се преодолее блокирането на дадено решение от отделна държава или малка група страни, които не желаят да се включат. Според Бялата книга най-добре е да има по-тясно сътрудничество по въпросите на отбраната, както и в данъчното облагане и някои социални въпроси.

Сценарият за диференцирана интеграция присъства в дебата за настоящето и бъдещето на Съюза от години и включва определения като "Европа на няколко скорости", "Европа с ядро и периферия", използват се и термини като "многоскоростна интеграция", "концентрични кръгове" и "интеграция с променлива геометрия". Въпреки, че той може да е практическо решение за преодоляване на трудностите в процеса на европейска интеграция, в него се крие риск от разпадане на ЕС, от недо-волство от страна на неучастващите или изоставащите членове, както и множество нерешени правни въпроси. Особено предизвикателство би

било определянето на критериите, по които държавите членки ще бъдат разпределени в различните групи, как ще бъдат определени областите, в които ще се прави повече и как ще се постигне съгласие за тях, както и как ще бъде управлявано и осъществено това диференцирано сътрудничество с повече групи по повече въпроси.

Определянето на групите би било проблемно и практиката го доказва. Държавите членки, оставащи извън новосформираната група, често се чувстват като "втора ръка" членове или изоставени, въпреки че може да съществуват обективни причини, липса на готовност и доказано неизпълнение на поставените за тяхното участие критерии.

Досега като подобна група действа "Еврогрупата", която представлява неформален орган, в който министрите на държавите членки от еврозоната обсъждат въпроси, отнасящи се до споделените им отговорности във връзка с еврото. Основната ѝ задача е да осигурява тясна координация на икономическите политики между държавите членки от еврозоната, както и да насърчава създаването на условия за по-силен икономически растеж. Най-вероятно Еврогрупата ще продължи да задълбочава икономическата интеграция между страните, членуващи в нея, докато различията спрямо останалите страни извън еврозоната ще нарастват неблагоприятно.

Институционалното предизвикателство, свързано с организиране на самия процес по диференцирана интеграция вероятно ще се реши с повече прилагане на процедурите за засилено сътрудничество, които ще бъдат допълвани със споразумения за междуправителствено сътрудничество в определени области. Като цяло това ще усложни процеса на вземане на решения в ЕС, а може да доведе и до неразбиране и неодобрение от самите граждани на ЕС.

Първоначалните реакции към Бялата книга и този сценарий илюстрират различните гледни точки относно бъдещето на ЕС и голямата чувствителност на различните държави членки към диференцирана интеграция. Както вече беше споменато, силно развитите западноевропейски страни, включително тези от Бенелюкс, одобряват този вариант за продължаване на интеграцията. На среща на върха във Версай на 6 март 2017 г. Германия, Франция, Италия и Испания официално отдадоха предпочитание на диференцираната интеграция за бъдещето на ЕС. Германският канцлер Меркел например каза, че "някои страни трябва да вървят напред и да водят пътя", така че в ЕС да са възможни различни скорости и че в противен случай Съюзът е обречен да затъне. Според Германия обаче, Европа трябва да остане отворена за държавите, които искат да се включат в даден проект (Federal Government, 2017).

На коренно противоположно мнение са страните от Северна и от Централна и Източна Европа, които са предпазливи по отношение на възможността "Европа на много скорости" да се превърне в официална политика на ЕС, опасявайки се, че това би довело до разпадане на Съюза или по-неблагоприятно положение за тях. Така например, държавите от Вишеградската четворка (Чешката република, Унгария, Полша и Словакия) се противопоставят на идеята за диференцирана интеграция като бъдещ модел за ЕС. Те подчертават значението на единния пазар, като призовават за запазване и по-нататъшно развитие на четирите свободи, като същевременно отбелязват, че има и ще има различия между държавите членки, особено по отношение на социалните стандарти. В общи линии това по-скоро предполага "продължаване" (сценарий 1) – не искат федерализация, нито връщане само на единния пазар, обявяват се и срещу Европа на много скорости, но не казват как може да се случи това (Euroactiv, 2017).

Българските институции също застанаха на остра позиция срещу "Европа на много скорости". Това заяви както българският премиер, така и българският президент, като техните виждания съвпадат с тези на опозицията. Оформи за консенсус, че солидарността е основна ценност, която ЕС трябва да съхрани, че тя е застрашена при варианта с диференцирана интеграция, и че България не приема задълбочаването на различията в Съюза и тенденцията към формиране на център и периферия в него.

Самите институции на ЕС смятат, че диференцирана интеграция може да бъде опасна. "Възможността за Европа с много скорости не трябва да бъде цел, а предупреждение за цяла Европа", е заявил високопоставен представител на ЕС (Euobserver, 2017). В това отношение председателят на Европейския съвет Доналд Туск подчерта, че основната цел на ЕС27 трябва да бъде укрепването на взаимното доверие и единството сред държавите членки (European Council, 2017), което навежда на мисълта, че вероятно той не е силен привърженик на многоскоростната интеграция, в условията на която подобно съгласие би било трудно осъществимо. Подобна позиция беше ясно защитена и от председателя на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер в традиционната му реч за състоянието на ЕС през м. септември 2017 г. (Юнкер, 2017).

Четвъртият сценарий ("Да правим по-малко, но по-ефективно") е удовлетворителен за привържениците на по-слаб ЕС и допълва дискусиата относно прилагането на принципа на субсидиарността и необходимостта за по-добро разпределение на компетенциите в многостепенната система на управление на Съюза. При него Съюзът трябва да се концентрира върху най-важното, но проблемът е как да бъде дефинирано. Според Бялата книга приоритет следва да бъдат иновациите, търговията, сигурността, миграцията, управлението на границите и отбраната (Европейска комисия, 2017).

Обратно – в области, свързани с общественото здраве, отчасти със заетостта и социалната политика, или които не са от съществено значение за единния пазар, както и области като регионалното развитие, ЕС не бива да се намесва. В този смисъл този вариант би бил неприемлив за някои държави членки, особено по-слабо развитите, за които подкрепата на Съюза за икономическо сближаване е съществена. И обратно, ще има области с още по-силна роля на ЕС, например в търговската политика, за която по-скоро има съгласие, че е по-ефективна на съюзно равнище.

Като цяло би могло този сценарий да интегрира държавите членки в областта на "високата политика" и сигурността (Дойче банк, 2017). Това би означавало и по-голяма външна видимост и отговорност, но поставя въпросът как този Съюз би бил възприеман от гражданите. При положително развитие на този сценарий, той ще се възприеме като по-ефективен и Съюзът ще бъде по-малко обвиняван в ненужно регулиране или свръхрегулация в определени области. В същото време остава въпросът дали ЕС може да бъде "по-глобален, без да е по-местен", т.е. дали подкрепата за областите от високата политика би била достатъчна, ако остане абстрактна и невидима в ежедневието на хората, и не спомага за преодоляване на различията между държавите членки по отношение на жизнения стандарт – заплати, данъци, социално законодателство (Deutsche bank, 2017).

В допълнение на това, този вариант би могъл да получи по-лесно обществена подкрепа, както и политическо съгласие от държавите членки по отношение на някои области, където очевидно общите усилия са по-ефективни от тези на национално равнище, като например проблемите, свързани с околната среда и промените на климата или развитието, но може да доведе до противоречиви решения, когато става дума например за въпросите, свързани с отбраната и сценариите, които предложи Бялата книга за отбраната (Reflection paper on the future of European defence, 2017).

Противоположен на втория, и най-амбициозен по отношение на интеграцията в ЕС от всички сценарии в Бялата книга, е *петият* – "Да вършим много повече заедно". Този вариант е с по-малка вероятност да се реализира, тъй като са налице политически настроения в много от държавите членки, с възход на евроскептичните и популистки партии. Въпреки това петият сценарий има своите предимства, защото включва завършването на единния пазар, общ подход към миграцията, както и съвместни действия на международно равнище, което би засилило отслабващата роля на ЕС в глобален план. Но самата книга предупреждава, че по-дълбоката интеграция няма да бъде жизнеспособна без достатъчна подкрепа от страна на гражданите.

Последният сценарий е най-смел и по отношение на бъдещото развитие на Икономическия и паричен съюз (ИПС). Той предвижда създаването на напълно развит икономически, фискален и финансов съюз, подобен на този,

представен през 2015 г. в Доклада на петте председатели, в който са включени няколко стъпки за завършване на ИПС, сред които и създаването на Министерство на финансите на еврозоната (Европейска комисия, 2015). Смята се, че за петия сценарий има по-малка вероятност да се случи, но би могъл да вдъхнови и реализира някои свои елементи като част от останалите три сценария – първи, трети или четвърти (Deutsche bank, 2017).

Наред с разгледаните пет сценария за бъдещето на ЕС, неправителствени организации предложиха и нови такива. IFOAM EU, европейската организация за биологични храни и селско стопанство, заедно с над 250 организации от гражданското общество, предложи алтернативен сценарий за бъдещето на Европа, озаглавен "Сценарий 6: Устойчива Европа за гражданите". Предложението определя защо и как ЕС може да се превърне в двигател на устойчивото развитие в Европа и извън нея, със специален акцент върху изпълнението на целите на Програмата за устойчиво развитие за 2030 г., и пълното прилагане на Парижкото споразумение за климата (IFOAM EU, 2017). Това предложение е положителен момент от дебата за перспективите пред ЕС, концентриран не върху технологията, а насоките на интеграцията.

Заклучение

Бялата книга и представените в нея сценарии не са предписание или точно описание на възможните варианти за бъдещето на Европейския съюз, от които един ще бъде избран. Целта на Европейската комисия е чрез нея да се активизира дискусиата за по-нататъшното развитие на Съюза, която не може повече да бъде отлагана.

От това, което се наблюдава като дебат след нея в ЕС и в столиците на държавите членки, може да се направи изводът, че целта е частично постигната. От една страна, бяха обсъдени алтернативите, беше отличена една – за многоскоростна интеграция – като основна, макар и силно противоречива сред по-силно и по-слабо развитите страни, появиха се и алтернативни сценарии и предложения. Това, като резултат, се вписва в очакванията към Бялата книга и последвалите я стратегически документи.

От друга страна, отзвукът от документа като че ли не постигна максимално покритие и реализация. От голямо значение за продължението на дискусиите е и изходът от изборите в Германия и в други държави членки, силни поддръжници на интеграцията.

Трябва да се разшири дискусиата и върху темите, предмет на петте доклада, които все още стоят доста изолирано и незабележимо. На практика няма разисквания за предложенията на Комисията по отношение на негативните ефекти от глобализацията и социална Европа, единствено на моменти продължава общоевропейския разговор за развитието на еврозоната – за

тези, които са в нея, и как ще се отрази това на тези, които остават извън нея. Политиката по отношение на развитието на ИПС ще предопределя в голяма степен развитието и на много свързани с него икономически области на политиката, поради което е много важно да се състои една съдържателна и пълноценна дискусия за него, в която да бъдат равнопоставено представени интересите на всички държави членки. Като цяло усещането е, че реализацията на големия дебат за бъдещето на ЕС предстои, и по стечение на обстоятелствата, има вероятност да се случи точно по време на българското председателство на Съвета на ЕС.

Бележки:

[1] Fourth International Conference "Rethinking the European Union", Sofia University "St. Kliment Ohridski, European Studies Department, "Jean Monnet" Center of Excellence and "Hanns Seidel" Foundation, 11-12 May 2017, Sofia.

[2] Обект на сходно по тема изследване е авторската разработка "Дебатът за бъдещето на Европа и мястото на България в него", което може да се намери на: <http://blogs.unwe.bg/mmoraliyska/files/2016/08/%D0%94%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%82%D1%8A%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%B1%D1%8A%D0%B4%D0%B5%D1%89%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0.pdf>

[3] Петте доклада на Европейската комисия са относно: развитие на социалното измерение на Европа, възползване от глобализацията, задълбочаване на ИПС, бъдещето на отбраната на Европа и бъдещето на финансите на ЕС. Документите са поместени на интернет страницата на Комисията: https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_en

Референции:

Юнкер, Ж-К. (2017), Обръщение за състояние на Съюза. Европейска комисия, Брюксел, 13 септември 2017 г. Достъпна на: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_bg.htm.

CEEP (European Centre of Employers and Enterprises providing Public Services and Services of General Interest), (2017), Становище на CEEP относно Бялата книга на Европейската комисия за бъдещето на Европа, 31 юли 2017 г. Available at: <http://www.ceep.eu/opinion-on-the-european-commission-white-paper-on-the-future-of-europe/>. Accessed on: 10 August 2017.

Европейска комисия, (2015), Завършване на европейския икономически и паричен съюз, Доклад на Жан-Клод Юнкер, в тясно сътрудничество с Доналд Туск, Йерун Дейселблум, Марио Драги и Мартин Шулц. Наличен на: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5240_bg.htm, Достъпен на: 10 август 2017 г. (European Commission, 2015. Completion of the European Economic and Monetary Union, Report by Jean-Claude Juncker, in close cooperation with Donald Tusk, Jerun Desselblum, Mario Draghi and Martin Schultz. Available on: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5240_bg.htm)

Европейска комисия, (2017), "Бяла книга за бъдещето на Европа и пътят напред. Размисли и сценарии за ЕС-27", Налична на: https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_bg, (Достъпна на: 10 август 2017 г.) (European Commission, 2017. White Paper on the future of Europe and the way forward. Thoughts and scenarios for the EU-27 ", available at: https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_en , (available on: 10 August 2017)

Консолидиран текст на Договора за Европейския съюз (ДЕС), Официален вестник на Европейския съюз C 83/15, 30.3.2010 г.

(Consolidated version of the Treaty on European Union (TEU), Official Journal of the European Union C 83/15 of 30.3.2010)

Консолидиран текст на Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), Официален вестник на Европейския съюз C 115/47, 9.5.2008 г.

(Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), Official Journal of the European Union C 115/47, 9.5.2008)

Deutsche bank, (2017), The future of the EU: Which road to take?, 24 March 2017 Available at: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000440660.pdf Accessed on: 10 August 2017.

Euobserver, 2017. Multi-speed Europe is a warning, EU official says, 8 March 2017, Available at: <https://euobserver.com/political/137144> Accessed on: 10 August 2017.

Euroactiv, (2017), Visegrád on Juncker's White Paper: No to a multi-speed Europe, 6 march 2017, Available at: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/opinion/visegrad-on-junckers-white-paper-no-to-a-multi-speed-europe/> Accessed on: 10 August 2017.

Eurobarometer, (2017), Would you like the EU to intervene less than at present or more than at present for the following policy areas? Available at: http://www.europarl.europa.eu/external/html/eurobarometer-052017/default_en.htm#health (accessed on: 10 August 2017)

European Council, (2017), Report by President Donald Tusk to the European Parliament on the European Council of 9 March and the informal meeting of the 27 heads of state and government of 10 March, 15 March 2017. Available at:

<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/15-tusk-report-european-parliament/> Accessed on: 10 August 2017.

Federal Government, (2017), An EU with different speeds, FOUR LEADERS' MEETING IN VERSAILLES, 6 March 2017, Available at: https://www.bundesregierung.de/Content/EN/Reiseberichte/2017_en/2017-03-03-merkel-versailles_en.html (accessed on: 10 August 2017)

IFOAM EU, (2017), Civil Society Calls For Alternative 'Scenario' in the Future of Europe Debate. Available at: <http://www.ifoam-eu.org/en/news/2017/06/20/civil-society-calls-alternative-scenario-future-europe-debate> Accessed on: 10 August 2017.

Ghebrea, G., (2017), Rethinking the European Union: New social risks, new social values and new policy paradigms. Fourth International Conference "Rethinking the European Union", Sofia University "St. Kliment Ohridski, European Studies Department, "Jean Monnet" Center of Excellence and "Hanns Seidel" Foundation, 11-12 May 2017, Sofia.

Michel Ch. (Prime Minister of Belgium), (2017), Benelux vision on the future of Europe, Press release, 3 February 2017, Available at: <http://premier.fgov.be/en/benelux-vision-future-europe> (accessed on: 10 August 2017)

Reflection paper on the future of European defence, (2017), Available at: https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-future-european-defence_en (accessed on: 10 August 2017)

ДЕБАТЪТ СЛЕД БЯЛАТА КНИГА ЗА БЪДЕЩЕТО НА ЕС – ОЧАКВАНИЯ И РЕЗУЛТАТИ

Моника Моралийска

Резюме

Целта на изследването е да анализира Бялата книга за бъдещето на ЕС и да отговори дали тя е успяла да предизвика желания дебат. Изпълнени са задачите: анализ на сценариите от гледна точка на степента на интеграция и последствията от тях; изследване на гледните точки на различните заинтересовани страни; анализ на позициите на определени държави членки. Методологията включва анализ и синтез, индукция и дедукция и др. Ограниченията са свързани с бързопроменящата се информация и непроследимостта ѝ в държавите членки. Изследването е оригинално по съдържание, а постигнатите резултати и приноси включват анализ на вариантите и изводи за бъдещия път на България в ЕС.

Ключови думи: Европейски съюз, Бяла книга, интеграция.

JEL: F5, F6, F15.

THE DEBAT AFTER THE WHITE BOOK ABOUT THE FUTURE OF EU EXPECTATIONS AND RESULTS

Monika Moraliyska*

Abstract

The aim of the study is to analyze the White Paper on the future of the EU and to answer whether it has managed to trigger the desired debate. The tasks are: analysis of the scenarios in terms of the degree of integration and the consequences thereof; exploring the views of different stakeholders; analysis of different member states' positions on the Paper. The methodology includes analysis and synthesis, induction and deduction, etc. The limitations are related to the rapidly changing information and its inability to be traced in the Member States.

Key words: European Union, White Paper, Integration.

JEL: F5, F6, F15.

* Monika Moraliyska-Ivanova, PhD, Chief Assistant, Department of International Economic Relations and Business, UNWE – Sofia, email: monika_moraliyska@abv.bg